دکتر محمد سلیمانی، پدر علم ماهواره ایران در گفت‌وگو با «وطن امروز»:

صنعت فضایی را متوقف می‌کنند

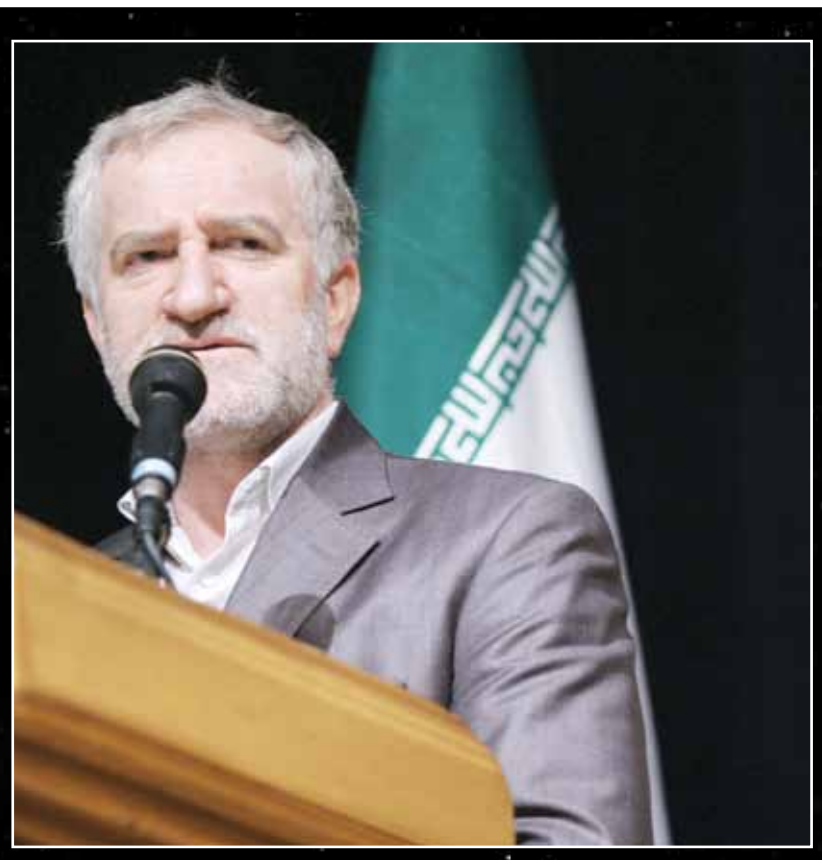

دکتر محمد سلیمانی را بسیاری از دولت نهم و وزارتش در وزارتخانه ارتباطات و فناوری اطلاعات می‌شناسند اما آنچه اسم ایشان را امروز هم در یادها نگه داشته است تلاش ایشان در اعتلای دانش ماهواره‌ای کشور بوده است، چنانکه او را پدر علم ماهواره ایران می‌دانند، علمی که یکی از بیشترین تاثیرات را در روزهای بعد از برجام خواهد دید.

***

■ **جناب دکتر! اجازه بدهید گفت‌وگو را از اینجا آغاز کنیم، با توجه به اینکه تخصص جنابعالی در مباحث راداری و هوافضاست و سال‌ها در دانشگاه کرسی تدریس و پژوهش در این عرصه را داشته‌اید، به‌عنوان کارشناس و فارغ از خاستگاه سیاسی شما، برای ما بفرمایید پیشرفت‌های کشورمان پس از انقلاب در عرصه هوافضا چگونه بوده است؟ و طبق متن برجام که به تایید کارشناسان نیز رسیده و برخی بندهای آن مرتبط با صنعت هوافضا و موشکی ماست، لطفا می‌شود دورنمایی از اینکه قرار است پس از اجرای برجام برای صنعت هوافضا چه اتفاقی بیفتد، بیان کنید.**

ببینید! فعالیت‌های فضایی ایران به صورت جدی از سال ۷۶ آغاز شد و پس از زمانی کوتاه کشور وارد باشگاه فضایی دنیا شد یعنی سال ۸۵ که اولین ماهواره ما که با کشور روسیه مشترک بود با نام «سینا۱» در مدار زمین قرار گرفت. در جدول فضایی جهان عدد یک مقابل اسم ایران ثبت شد و ایران به‌عنوان کشوری دارای ماهواره به ثبت رسید سپس سال ۸۷ ماهواره امید با پرتابگر داخلی پرتاب شد و با موفقیت در مدار قرار گرفت و ایران را به‌عنوان کشوری صاحب صنعت فضایی معرفی کرد. پیشرفتی که در صنعت فضایی ما صورت گرفت شاید در تاریخ کشورها بی‌نظیر باشد. یعنی شما اگر تاریخچه فعالیت کشورهایی مانند هند و کره‌جنوبی را نگاه کنید، می‌بینید زمان‌های بسیار طولانی طی می‌شود تا آنها بتوانند وارد عرصه فضا شوند اما کشور ایران با این موفقیت خودش در زمان کوتاهی که کمتر از ۱۰ سال است به کشور نمونه تبدیل شد. این نشان از توانمندی جوانان و استعداد است و اراده‌ای که وقتی فرصتی به آنها داده شود کارهای بسیار بزرگی را رقم می‌زنند. خصوصا توجه داشته باشید حوزه فضایی بعد از انقلاب تحریم بوده است و هیچگاه حتی اجازه نمی‌دادند ایران صاحب ماهواره‌ای در مدار جو شود. داستان ماهواره زهره، داستان عبرت‌آموزی است که قبل از انقلاب قراردادش بسته شد و بعد از انقلاب هم هیچوقت به قرارداد عمل نشد. در حوزه هسته‌ای نیز پیشرفت‌هایی که صورت گرفت را همه می‌دانند و ایران به چرخه کامل سوخت هسته‌ای دست یافت. در حوزه رادار هم اگر شما به تاریخچه رجوع کنید می‌بینید تا سال‌های ۶۵-۶۴ در دانشگاه‌های ما درس رادار هم به سختی ارائه می‌شد اما از سال ۶۵ در این زمینه وارد شدیم و امروز کشور ما صاحب فناوری برجسته‌ای است که می‌تواند ارائه‌های فازی و طراحی ارائه‌های فازی را که مدارهای بسیار پیشرفته‌ای هستند بسازد و در میدان عمل به کار گیرد. این هم نشان از آن دارد که اگر کشور اراده داشته باشد و میدان و فرصت نیز به جوانان داده شود و دانشگاه‌ها درگیر شوند، می‌توانیم در کوتاه‌مدت به موفقیت‌های بسیار بزرگی دست یابیم.

حال به برجام می‌رسیم. نگرانی‌ای که در برجام است در واقع ۲ بخش است: برای بخش فضایی نگرانی این است که چون در متن موشک‌های بالستیک نوشته شده، نکند آمریکایی‌ها در آینده دبه کنند و پرتاب ماهواره نیز چون از جو خارج می‌شود و عملا موشکی بالستیک تلقی می‌شود، این را نیز جزئی از برجام عنوان کنند. با این مدل تضمینی برای ادامه فعالیت ماهواره‌ای وجود ندارد. این باید تصریح شود. ما از وزارت امور خارجه، وزارت ارتباطات و وزارت دفاع می‌خواهیم موضوع را روشن کنند و کتبا تعهد دهند فعالیت فضایی ایران در این حوزه هیچ محدودیتی برایش ایجاد نشود به بهانه اینکه موشک آن از نوع بالستیک است.

نکته دوم درباره کارگروه خریدی است که در برجام پیش‌بینی شده و لیست تجهیزاتی را که پیوست برجام شده و تصریح کرده اگر ایران می‌خواهد اینگونه تجهیزات را بخرد باید مجوز بگیرد. بنده به‌عنوان معلم دانشگاه، از همه دانشگاهیان استدعا می‌کنم خصوصا کسانی که در عرصه فنی- مهندسی فعالیت می‌کنند این لیست را نگاه کنند. به نظر بنده، هدفگیری آنها این است از پیشرفت ایران و ورود ایران به عرصه فناوری‌های HITECH (تکنولوژی بالا) جلوگیری شود و این دغدغه و نگرانی بسیار جدی است و تاکنون نیز وزیر علوم راجع به این موضوع به‌رغم اینکه بنده در دوران نمایندگی مجلس، از او پرسیده‌ام و ۶-۵ نماینده نیز امضا کرده‌اند، از وزیر علوم پرسیده‌ایم آیا شما این لیست را خارج از بحث هسته‌ای، بلکه درباره پیشرفت دانشگاه‌ها و تجهیزات آزمایشگاهی، ملاحظه کرده‌اید؟ آیا وزارت علوم این را بررسی کرده است که چه بلایی بر سر دانشگاه‌ها و پیشرفت کشور می‌آید؟ که تاکنون جواب نداده‌اند و خنثی و بی‌خیال هستند. واقعا بنده تعجب می‌کنم هیچ تحرکی ندارند که بررسی کنند. اگر اشکالی ندارد که اعلام کنند و اگر اشکال دارد نظرشان را به مجلس ابلاغ کنند تا مجلس یا دولت فکر لازم را برای این کار انجام دهد.

نکته دیگری که وجود دارد و جای بررسی دارد این است که کشورهایی که وارد پیش‌رفت شده‌اند و مراحل آن را طی کرده‌اند و نامی در سطح جهان برای خود دارند در ۲ زمینه فضایی و هسته‌ای سیاستگذاری کرده و پیش‌رفته‌اند. شاید علت رشد علمی ما در ۱۲-۱۰ سال اخیر، پیشرفت دانش ما در این زمینه‌ها بوده است و جوانان و مخترعان ما جلو رفته‌اند و دیگران را نیز به دنبال خود کشیده‌اند. اکنون هر دو مورد هدف قرار گرفته است.

از جنبه دیگری نیز نگاه کنید بازدارندگی و امنیت کشور است. به هر حال برجام به نظر بنده به‌عنوان یک دانشگاهی که ۳۰ سال تلاش کرده‌ام، کار برنامه هسته‌ای ما را کاملا مختل و بسیار کند می‌کند. در حد شمعی که روشن باشد تنها نگه داشته می‌شود. از سوی دیگر خدایی نکرده اگر قطعنامه و برجام همراه یکدیگر باشند، صنعت موشکی ما را هم هدف قرار می‌دهند که صنعت بازدارنده از حمله دشمن است که باید همه به آن توجه کنند.

در مجموع هرچه برجام را می‌خوانیم- و خواهش می‌کنم دانشمندان و جوانان ما بند بند برجام را بخوانند- خواهند دید هیچ نفعی برای ما ندارد، خصوصا اینکه در برداشته شدن تحریم‌ها نیز ابهام وجود دارد. مجموعه‌ای که پر از ابهام است و تعهدات ایران شفاف، روشن، سنگین، متنوع، سخت و درازمدت است اما تعهدات ۱+۵ بویژه آمریکا همه‌شان مبهم است و معلوم نیست آنها چه کار خواهند کرد.

■ **پس چرا باید زیر بار چنین تعهداتی رفت؟**

اخیرا رئیس‌جمهور نیز خودشان آنگونه که ما بررسی کردیم فرمودند ما امضا نکرده‌ایم. حال که رئیس‌جمهور هیچ امضایی نداده است ما نگرانیم ۲ سال دیگر رئیس‌جمهور بگوید بنده برجام را امضا نکرده‌ام و به محض بروز مشکلات ایشان نیز شانه خالی کند و بگوید بنده امضا نکرده‌ام!

باید با احتیاط جلو رفت و همه متحد، یک زبان و همدل شویم در راستای اینکه خدایی نکرده پیشرفت کشور خدشه‌دار نشود و برای نسل‌ها و دولت‌های بعد مشکلی ایجاد نکنیم.

■ **تشکر از توضیح مبسوط جنابعالی. آقای دکتر! برخی افراد گفته‌اند ما در اواخر جنگ کمبود ادوات و امکانات داشته‌ایم و به همین علت توان اداره جنگ را نداشته‌ایم ضمنا شرایط فعلی را بسیار شبیه شرایط زمان صدور قطعنامه ۵۹۸ می‌دانند یعنی ما تحت فشاریم، تحریمیم، برای آب خوردن خود نیز مشکل داریم و امکانات نداریم. نظر شما در این رابطه چیست؟**

کسانی که این حرف را می‌زنند یا می‌خواهند شوخی کنند یا در حال توجیه کار خودشان در شرایط فعلی هستند. اوایل جنگ بارها گفته شده حتی فروش سیم خاردار به ایران را تحریم کرده بودند. شما در خاطرات شهید طهرانی‌مقدم نیز می‌توانید ببینید که در اوایل جنگ نه موشکی داشتیم و نه چیز دیگری. امکانات بسیار اولیه‌ای داشتیم. در حوزه الکترونیک نیز از داشتن بی‌سیم محروم بودیم و حتی بعضا آنها را با التماس از اینطرف و آنطرف به دست می‌آوردیم. اما پس از چند سال که از جنگ می‌گذرد، در همان اواخر جنگ در ساخت موشک‌های خاص و ادوات الکترونیکی برای جنگ الکترونیک و اینها توانمندی یافتیم و بحث جنگال را به خوبی جوانان ما فهمیدند و وارد شدند. با این شبیه‌سازی نسبت به آن زمان به صورت ناقص، نارس یا دروغ می‌خواهند توجیهی کنند و خودشان را از برنامه برجام که پر از ابهام و اشکال و تعهدات سنگین است بری کنند. سوالی می‌پرسم: مگر حضرت امام نفرمودند جام زهر را نوشیدیم؟ چه کسی جام زهر را به ایشان نوشاند؟ هیچکس زیر بار مسؤولیت آن نمی‌رود و هر کدام توپ را در زمین دیگری می‌اندازد و کی بود؟ کی بود؟ شروع می‌شود. برجام نیز مدتی دیگر مثلا ۲ یا ۳ سال دیگر، همین اتفاق برایش خواهد افتاد. همان‌هایی که کری می‌خوانند همان زمان نیز کی بود؟ کی بود؟ خواهند کرد و توپ را در زمین دیگران خواهند انداخت.

بنابراین بنده تقاضا کرده و می‌کنم وزیر علوم باید زیر برجام را امضا کند. وزیر اقتصاد امضا کند که تحریم‌ها برداشته می‌شود. رئیس بانک مرکزی امضا کند که کارشناسی کرده‌اند و تحریم‌ها برداشته خواهد شد. وزرای دفاع و امور خارجه نیز به همینگونه. مجموعه‌های ما و رئیس‌جمهور در رأس‌شان باید امضا کنند تا فردا که کشور با مشکل روبه‌رو شد و مردم از آنها مطالبه کردند، مسائل را گردن دیگران نیندازند و نگویند ما نبودیم.

■ **جناب دکتر! دوستان طوری جلوه می‌دهند که شرایط کشور بسیار بد است و هم‌اکنون در حال آواربرداری مشکلات دولت قبلی هستیم. حال بازگردیم به قول آقایان به همان زمانی که امکانات نداشتیم یعنی سال ۶۶ که مجبور شدیم آرام‌آرام قطعنامه جام زهر را بپذیریم. در آن زمان چندین بار به صورت رودررو با آمریکایی‌ها نبرد نظامی داشتیم که بخوبی آنان را عقب رانده و شکست دادیم. مانند ماجرای شهادت شهید «نادر مهدوی» و یاران عزیزش. چگونه در آن شرایط بی‌امکانات که می‌گویند مجبور به پذیرش قطعنامه شدیم پیروز بودیم اما امروز آقایان ادعا دارند آمریکا با یک بمب خود تمام توان سیستم دفاعی ما را از کار می‌اندازد؟! در طول ۱۶ سالی که دولت دست همین آقایان و هم‌جناحی‌های‌شان بود پس در این کشور چه خبر بوده که در دوران صلح اوضاع بدتر از زمان جنگ شده؟**

ببینید! جوابی که شهید مدرس دادند که در رابطه با چیزی شبیه همین مناقشات بوده است استدلال بسیار قوی، غنی و عمیقی است. ایشان گفتند اگر قرار است ما کشته شویم چرا خودمان با دست خود، خودمان را بکشیم؟ اکنون اگر قرار است ما محدود شویم چرا خودمان با دست خود باید آن را امضا کنیم و در چاهی که چاه ویل و بی‌بن است خود را گرفتار کنیم؟ شما امروز تجربه‌های دیگر کشورها را نگاه کنید. آمریکا که به افغانستان رفت، نتیجه‌اش چه شد؟ آیا افغانستان اکنون دست آمریکاست؟ آیا آمریکا که عراق را اشغال کرد اکنون عراق در دست اوست؟ پس اینکه آمریکا به کشور پهناوری چون ایران زور بگوید به کشوری با این قدرت در منطقه، خود آمریکایی‌ها هم جوابشان منفی است و می‌گویند با چنین شرایطی نمی‌توانند با کشور ما درگیر شوند.

کسانی که این مواضع را مطرح می‌کنند حتما اشتباه می‌کنند. آنجا که ما رشد کردیم و دستاوردهایی داریم، اتفاقا آنجاست که تحریم بوده‌ایم. نمی‌گوییم تحریم خوب است و باید تمام تلاش خود را بکنیم تا تحریم‌ها برداشته شود و با مذاکره هیچکس مخالفتی ندارد، بلکه با دادن تعهدات سنگین طولانی‌مدت متنوع پرابهام مخالفیم. اگر برنامه شفافی بود و همه می‌دانستند چه اتفاقی قرار است بیفتد همه موافقت می‌کردند. از دیگرسو، زمان جنگ قطعنامه‌ای بود پذیرفته می‌شد و تمام می‌شد اما اکنون ۲۵ سال آینده با این برنامه درگیریم و بسیار فرق کرده و قابل مقایسه با آن نیست. آن حداکثر خسارت مادی می‌زد اما برجام کشور و ملت را زیر تعهدات متنوع سنگین می‌برد برای ۲۵ سال!

موانع تکنولوژی را ایجاد می‌کنیم که برای خود دسترسی به تکنولوژی‌های بالا را نداشته باشیم. داستان راه‌آهن در کشور ما روی سایت وزارت راه‌وشهرسازی مشهود است. ناصرالدین شاه را در حالی که ایران و روسیه با یکدیگر درگیر هستند، مجبور می‌کنند معاهده‌ای را امضا کند و راه‌آهن را توسعه ندهد. روسیه دبه می‌کرد و دوباره مذاکره و مذاکره. دوباره ناصرالدین شاه می‌شود مظفرالدین شاه و ۱۰ سال دیگر تعهد می‌دهد و دوباره مذاکره و نزدیک ۴۰ سال طول می‌کشد و ایران از توسعه راه‌آهن محروم می‌شود. حال چه اتفاقی می‌افتد؟ صنعت آهن و استخراج از معادن از بین می‌رود و از قافله علم، توسعه و همه چیز بازمی‌ماند. ما از توسعه راه‌آهن که آن زمان کاری بسیار بزرگ بود محروم شدیم و کشور بسیار عقب افتاد. محرومیت‌های در برجام معلوم نیست چقدر ما را به عقب خواهد راند آن هم اگر بعد از ۲۵ سال دوباره دشمن دبه نکند!

> مگر حضرت امام نفرمود جام زهر را نوشیدیم؟ چه کسی جام زهر را به ایشان نوشاند؟ هیچکس زیر بار مسؤولیت آن نمی‌رود و هرکدام توپ را در زمین دیگری می‌اندازد و کی بود؟ کی بود؟ شروع می‌شود. برجام نیز مدتی دیگر مثلا ۲ یا ۳ سال دیگر، همین اتفاق برایش خواهد افتاد. همان‌هایی که کری می‌خوانند همان زمان نیز کی بود؟ کی بود؟ خواهند کرد و توپ را در زمین دیگران خواهند انداخت

> وزیر علوم باید زیر برجام را امضا کند. وزیر اقتصاد امضا کند که تحریم‌ها برداشته می‌شود. رئیس بانک مرکزی امضا کند که کارشناسی کرده‌اند و تحریم‌ها برداشته خواهد شد. وزارت دفاع و امور خارجه نیز به همین گونه. مجموعه‌های ما و رئیس‌جمهور در راس‌شان باید امضا کنند تا فردا که کشور با مشکل روبه‌رو شد و مردم از آنها مطالبه کردند، مسائل را گردن دیگران نیندازند و نگویند ما نبودیم